

Alfabetització funcional i aprenentatge de segones llengües

2015/2016

Codi: 101674

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500260 Educació social	OT	3	2
2500260 Educació social	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Nayme Daniela Salas

Correu electrònic: Nayme.Salas@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

Pel que fa a continguts acadèmics treballats prèviament en una altra assignatura, no hi ha prerequisits per cursar aquesta assignatura.

Objectius

L'assignatura intenta respondre d'una manera rigorosa i alhora funcional els interrogants que en l'ordre lingüístic es plantejaran els futurs educadors socials. En el context lingüístic actual a Catalunya hi ha més de tres-centes comunitats lingüístiques a més de les dues llengües oficials i l'anglès com a llengua internacional amb creixent presència. Això fa imprescindible un espai, en la titulació d'Educació Social, per reflexionar sobre la formació lingüística del futur educador. Aquesta reflexió s'ha d'entendre en sentit ampli, i afecta tant els aspectes d'aprenentatge de segones llengües en situacions socialment desfavorables com aspectes més d'arrel lligades a la pròpia naturalesa de l'ensenyament i aprenentatge de la llengua (especialment composició escrita, comprensió lectora i el rol de la literatura per abordar la diversitat a l'aula). Aquesta assignatura té una clara complementarietat amb l'assignatura de segon semestre "Educació amb les persones adultes", per tal com s'hi

aborden aspectes relatius a la importància de saber actuar de forma lingüísticament competent en un context social amb elevades exigències comunicatives. Per altra banda és una assignatura molt important per als estudiants que vulguin fer la menció "Educació d'adults" a quart curs.

Els objectius formatius de l'assignatura són:

- Tenir nocions bàsiques sobre teories i nivells lingüístics.
- Conèixer els factors sociolingüístics i socioculturals que condicionen l'ús lingüístic.
- Tenir nocions dels enfocaments teòrics que intenten explicar l'aprenentatge de segones llengües.
- Aprofundir en el funcionament de les nostres dues llengües oficials mitjançant la comparació amb llengües dels principals grups d'immigrants al nostre entorn.
- Conèixer i aplicar els models teòrics a la didàctica de l'ensenyament-aprenentatge de la llengua amb persones adultes.
- Conèixer i aplicar els models teòrics i les propostes didàctiques que s'en desprenen quant a l'ensenyament-aprenentatge de la llengua escrita.

Competències

Educació social

- Acompanyar les persones en els seus processos de creixement i emancipació.
- Contextualitzar l'acció socioeducativa en funció dels diferents paradigmes teòrics que han elaborat les ciències de l'educació i en funció del context socio-històric dels individus, grups i institucions.

- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Fomentar l'autonomia dels participants i buscar un equilibri entre les seves funcions com a orientador, facilitador i promotor de la dinàmica socioeducativa.
- Generar propostes innovadores i competitives en la recerca i en l'activitat professional.
- Mantenir una actitud de respecte al medi (natural, social i cultural) per fomentar valors, comportaments i pràctiques que atenguin a la igualtat de gènere, equitat i respecte als drets humans.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a necessària anticipació de l'acció.
- Utilitzar les tecnologies de la informació i comunicació per aprendre, comunicar-se i col·laborar en contextos educatius.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i incorporar de forma crítica les qüestions més rellevants de la societat actual que afecten a l'educació: impacte social i educatiu dels llenguatges audiovisuals i de les pantalles.
2. Conèixer, analitzar i aplicar models i mètodes d'alfabetització per a persones adultes.
3. Conèixer, analitzar i aplicar models i mètodes per a l'aprenentatge de segones llengües per a persones adultes.
4. Conèixer i aplicar experiències innovadores eficaces i eficients, per facilitar els processos d'aprenentatge i la construcció de coneixements dels alumnes
5. Demostrar un coneixement de l'evolució de les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació per conèixer-les i aplicar-les a l'aula
6. Desenvolupar estratègies per fomentar processos de resiliència.
7. Estimular l'aprenentatge autònom exercint com a facilitador de l'aprenentatge.
8. Incorporar les tecnologies de la informació i comunicació en el procés d'ensenyament-aprenentatge, per comunicar-se i col·laborar en els contextos educatius i formatius.
9. Lliurar en temps i forma les activitats proposades.
10. Mantenir una actitud radical i crítica d'observança envers les situacions de desigualtat per raó de pobresa, gènere, ètnia i / o procedència i orientació sexual i procedir a la seva anàlisi, denúncia i transformació d'aquestes mateixes desigualtats en oportunitats.
11. Organitzar el treball de forma estructurada en relació a les demandes.
12. Utilitzar tècniques d'aprenentatge cooperatiu, interactiu i autònom.
13. Vincular els diferents models i teories socioeducatius en les diverses pràctiques, accions educatives i formatives emmarcades en un context determinat.

Continguts

1. El llenguatge.
 - 1.1. Teories sobre el llenguatge.
 - 1.2. Nivells d'anàlisi lingüística.
 - 1.3. Funcions del llenguatge.
 - 1.4. Sociolingüística.
2. L'aprenentatge de la L2
 - 2.1. Diferències entre l'adquisició de la L1 i la L2.
 - 2.2. Lingüística contrastiva vs. anàlisi d'errades.
 - 2.3. El concepte d'interllengua.
 - 2.4. Factors que incideixen en l'aprenentatge de la L2.
 - 2.5. Estratègies comunicatives.
3. L'alfabetització
 - 3.1. Importància individual, social, professional i educativa de l'alfabetització.
 - 3.2. El desenvolupament inicial de la lectura i l'escriptura.
 - 3.3. Desenvolupaments posteriors de la lectura i l'escriptura.
 - 3.4. L'ensenyament de l'escriptura i la lectura: suport lingüístic de l'educador social.

Metodologia

El protagonista en el procés d'ensenyament aprenentatge és l'estudiant i és sota aquesta premissa s'ha planificat la metodologia de l'assignatura tal i com es mostra en el quadre.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposicions per part del professorat dels continguts i qüestions bàsiques del temari. Es realitza amb tot el grup classe i permet l'exposició dels principals continguts a través d'una participació oberta i activa per part dels estudiants.	45	1,8	7, 12
Tipus: Supervisades			
Activitats parcialment autònomes en què els alumnes disposen del guiatge i assessorament indirecte del professor en situació d'aula en què els alumnes treballen autònomament.	30	1,2	2, 3, 5, 9, 10, 11, 13
Tipus: Autònomes			
Espais de treball autònom individual, en parella i en petit grup consistent en l'elaboració de diverses evidències escrites relatives a la recerca d'informació, l'elaboració de treballs i la reflexió personal sobre qüestions explorades a l'aula.	75	3	1, 4, 6, 9, 13

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà al llarg de tot el curs acadèmic mitjançant les activitats que es mostren a la graella que hi ha a continuació. L'estudiant treballarà la descripció d'una llengua minoritària, preferentment una llengua pròpia dels grups immigrants majoritaris al nostre entorn. Aquesta experiència serà útil per entendre la riquesa lingüística, social i cultural a d'altres llengües i per reflexionar sobre el procés d'aprenentatge del català/castellà com a segones llengües. El treball de camp i l'anàlisi d'errades són idonis per relacionar amb l'assignatura vivències i experiències personals (tant professionals ja com de voluntariat), relacionades amb l'educació social. El plagi de treballs i exàmens d'altri serà motiu de no superació de l'activitat. La prova final inclou el treball realitzat al llarg del curs. Les diverses tasques demanades seran retornades dins d'un període raonable i, en diversos graus, seran sempre objecte de reflexió conjunta. L'assistència a les classes presencials de l'assignatura és obligatòria. Poder aprovar l'assignatura estarà subjecte a aprovar amb un 50% cadascuna de les parts que s'avaluen.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Descripció d'una llengua minoritària	35 %	0	0	3, 5, 8, 9, 11, 12
Prova final	30 %	0	0	3, 5, 13
Treball de camp i anàlisi d'errades	35 %	0	0	2, 3, 7, 9, 11

Bibliografia

- ANDREU BARRACHINA, LL. (Coord.) (2013). *Les dificultats de l'aprenentatge de l'escriptura i de les matemàtiques*. Barcelona: UOC.
- AVIÑO, J. et al. (1982): *Método de alfabetización para adultos*. La palabra. Madrid: El Roure Editorial.
- BADIA, J. (2010). "Gràcies a la immersió lingüística. Models d'escola i models d'educació lingüística." *Revista Òmnium*(15).
- BARRIERAS, M. i altres (2009). *Diversitat lingüística a l'aula: construir centres educatiu plurilingües*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. [<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/501.pdf>]
- BURGER, S., M. WESCHE, et al. (1997): "Late, late immersion". R. K. JOHNSON i M. SWAIN (eds.) *Immersion Educational Perspectives*. Cambridge, Cambridge University Press: 65-84.
- CARL B. SMITH i KARIN L. DAHL (1989): *La enseñanza de la lectoescritura. Un enfoque interactivo*. Ministerio de Educación i Ciencia. Madrid.
- CASSANY D. (1993): *La cuina de l'escriptura*. Empúries. Barcelona.
- CASSANY D. i altres (2007): *Enseñar lengua*. Editorial Graó. Barcelona
- Cassany, D. (2000): *Construir la escritura*. Barcelona: Paidós.
- CHAMORRO, M.D. (1996): «Integración de destrezas en niveles iniciales» en *Didáctica del español como lengua extranjera E/LE 3*. Madrid: Fundación Actilibre, pp.33-74.
- COLOMER T., CAMPS A. (1997): *Enseñar a leer, enseñar a comprender*. Madrid. Celesta.
- COMELLAS, P. (2006): *Contra l'imperialisme lingüístic: a favor de la linguodiversitat*. Barcelona: La Campana.
- COMELLAS, P.; LLEÓ, C. (ed.) (2010). *Recerca i gestió del multilingüisme: Algunes propostes des d'Europa*. Münster: Waxmann.
- CONSELL D'EUROPA (2002). *Marc comú europeu de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*. [<http://www20.gencat.cat/>]
- DD. AA. (1989): *¿Aprenderé yo a leer? Material para un trabajo globalizado con adultos*. Madrid: Centro de Educación de Adultos i Animación Sociocultural de Hortaleza (C.E.A.S.), Consejería de Educación de Madrid.
- DD. AA. (1992): *Alfabetizar. Plan de Formación Integral Ciudadana de Melilla*. Melilla: MEC.
- DD. AA. (1992): *Ven a leer. Material de apoyo para el aprendizaje de la lectura i de la escritura*. Madrid: Siglo XXI de Editores.
- DD. AA. (1995): *Manual de lengua i cultura*. Madrid: Cáritas.
- DD. AA. (1997): *Caligrafía del español*. Madrid: Ed. S.M.
- DD. AA. (1997): *Leo, leo, leo*. Murcia: AECL, Universidad de Murcia.
- DD. AA. (1998): *Contrastes*. Madrid: F.A.E.A. (Federación de Asociaciones de Educación de Personas Adultas.), MEC.
- DD. AA. (2000): *Curso de castellano para inmigrantes i refugiados*. Madrid: Fundación Largo Caballero.
- DD. AA. (2001): *Cuadernos de alfabetización*. Madrid: Cruz Roja Española.
- DD. AA. (2001): *En contacto con...* Madrid: Fundación Santamaría.
- Equipo SIGMA (1988): *Método significativo de adultos*. Valencia: Nau Llibres.
- Miquel, L. (1998): *Modelo de programación de cursos de lengua oral para inmigradas no alfabetizadas*. Gerona: GRAMC.
- FAZIO, L. i R. Lyster (1998). "Immersion i Submersion Classrooms: A Comparison of Instructional Practices in Language Arts." *Journal of Multilingual i Multicultural Development* 19(4): 303-317.
- FERNÁNDEZ, C. i LORENZO, A. (1996): «Cómo afrontar un curso de español para inmigrantes» en *Frecuencia L*, n.º 1, Madrid: Edinumen, pp.30-31.
- FERNÁNDEZ, S. (1997): *Interlengua i análisis de errores en el aprendizaje de ELE*. Madrid: Edelsa.
- FERREIRO, E. (1986): *Proceso de alfabetización. Alfabetización en proceso*. Buenos Aires: Centro Editor de América Latina.
- FONT, D. i TORRAS, F. (2007) "El portafolis en llengua oral: una experiència de formació del professorat", *Phonica*, 3
- GARCÍA SANTA-CECILIA, A. (1995): *El currículo de español como lengua extranjera*. Madrid: Edelsa.
- GARCÍA, P. (1999a): «El enfoque intercultural en la enseñanza de español a inmigrantes» en *Carabela* 45, *Lengua i Cultura en el aula E/LE*. Madrid: Sgel.
- GARTON, A. i PATT C. (1991): *Aprendizaje i proceso de alfabetización: el desarrollo del lenguaje hablado i escrito*, Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- GELA (2003). *La carpeta de la diversitat lingüística: educació primària, 1r, 2n i 3r cicle*. Barcelona: Octaedro.
- GUASCH, O. (2004). "L'ensenyament integrat de les llengües del currículum." *Immersion Lingüística*(7): 21-38.
- GUASCH, O. (2004). *Escritura en segundas lenguas en programas de inmersión*. Hizkunta Normalkuntza. Irungo Berritzegunea.
- GUASCH, O. (2004). *L'ensenyament integrat de les llengües al currículum (conferència)*. III Jornades Institut Europeu de Programes d'Immersion, Barcelona.
- GUASCH, O. (2005). *L'ensenyament / aprenentatge de la lectoescriptura en els PIL*. V Jornades d'immersion

lingüística, Castelló.

GUASCH, O., M. CLARIANA, et al. (1991). "L'aprenentatge de l'escriptura i els programes d'immersió: anàlisi de textos de nens de 4t d'EGB". Segon simposi sobre l'ensenyament del català a no-catalanoparlants, Vic, Eumo Editorial.

JUNYENT, C. (1999). La diversitat lingüística: didàctica i recorregut de les llengües del món. Barcelona: Octaedro.

JUNYENT, C. (2002). La gimcana de les llengües. Barcelona: Octaedro. [
<http://octaedro.cat/octart.asp?ambit=oct&id=ca&libro=80108>]

JUNYENT, C., Unamuno, V. (ed.) (2002). El català: mirades al futur. Barcelona: EUB-Octaedro.

JUNYENT, C. (ed.) (2005). Les llengües a Catalunya. Barcelona: Octaedro.

JUNYENT, C. (ed.) (2009). Transferències: la manifestació dels processos extralingüístics en les llengües del món. Barcelona: Eumo.

JUNYENT, C. (2010). "Ecolinguistics, or a mirror on the real world". Catalan International View, núm. 10. [
http://international-view.cat/armari/internationalview:internationalview/2/civ07_8.pdf]

JUNYENT, C. (ed.) [et al.] (2009). Llengua i acollida. Barcelona: Horsori.

JUNYENT, C. i MUNCUNILL, C. (2010). El libro de las lenguas. Barcelona: Octaedro.

LARRAÑAGA, M. i U. RUIZ (1996). "Plurilingüisme i biculturalisme en un programa d'immersió." Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura(8): 35-46.

LARREULA, E. (1996). "Situació de l'aprenentatge de la llengua catalana a les escoles de la Catalunya Nord." Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura(7): 107-114.

LARSEN-FREEMAN, D. i LONG, M. (1994): Introducción al estudio de la adquisición de segundas lenguas. Madrid: Gredos.

MIQUEL, L. (2000): «El choque intercultural: reflexiones i recursos para el trabajo en el aula» en Carabela 45, Lengua i Cultura en el aula E/LE. Madrid: Sgel.

MOLINA, S. (1981): Enseñanza i aprendizaje de la lectura. Madrid: CEPE

NUNAN, D. (1996): El diseño de tareas para la clase comunicativa. Madrid: Cambridge University Press.

ORTÍ, R. (2000): «El aprendizaje de la lectoescritura en alumnos árabohablantes» en Cuadernos Lynx. Valencia: Centro de Estudios sobre Comunicación Interlingüística e Intercultural, Universitat de Valencia.

PLAZAOLA, I. (2005). "Quan ensenyar llengua esdevé un objectiu permanent." Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura(37): 82-92.

RICHARDS, J.C. i LOCKHART, C. (1998): Estrategias de reflexión sobre la enseñanza de idiomas. Madrid: Cambridge University Press.

ROMAINE, S. (1996). *El lenguaje en la sociedad: una introducción a la sociolingüística*. Ariel.

SAINZ, M., L. ETXEBARRIA, et al. (1998). "Programació conjunta de llengua basca i de coneixement del medi en programes d'immersió en l'educació primària." Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura(15): 97-108.

SANZ, C. (1999): «Bilingüismo, capacidad cognitiva i aprendizaje de lenguas», en Lynx, Documentos de Trabajo, vol. 21. Valencia: Centro de Estudios sobre Comunicación Interlingüística e Intercultural, Universitat de Valencia.

SERRA, J. i I. VILA (1996). "Coneixement lingüístic i matemàtic d'escolars de nivell sociocultural baix en programes d'immersió." Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura(8): 15-23.

SIQUÉS, C. i I. VILA (2005). "Actuando en una clase multicultural i multilingüística."

SOTO, B. (2001): «La enseñanza de español L2 como factor de análisis de la adquisición del español en población inmigrante en España: marco de análisis i perspectivas» en Quaderns digitals, n.º 25 (monogràfic sobre LE). Disponible en <http://www.quadernsdigitals.net/>.

SWAIN, M. i R. K. JOHNSON (1997). Immersion education: A category within bilingual education. Immersion Education: International Perspectives. R. K. JOHNSON i M. SWAIN. Cambridge, Cambridge University Press.

TEBEROSKY, A. (1994): Aprendiendo a escribir. Barcelona: ICE/Graó.

TEBEROSKY, A. (1997): Proposta constructivista per aprende a llegir i a escriure.

TEBEROSKY, A. (2001): Psicopedagogía de la lectura i de l'escriptura. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

VILA, I. (1996). "Perspectives de futur de la immersió lingüística." Veus Alternatives 8: 30-35.

VILA, I. (2005). Els programes de canvi de llengua de la llar a l'escola: el repte de la catalanització escolar. Jornades de Llengua i Ensenyament, U.B.

VILA, I. i SIQUÉS (2006) Llengua, escola i immigració: un debat obert. Barcelona. Graó.

VILLALBA, F. i HERNÁNDEZ, M.T. (1995): «Las clases de lengua i cultura para inmigrantes i refugiados» en Actas de las Jornadas sobre la Enseñanza del Español para Inmigrantes i Refugiados, n.º 7, pp. 425-432. Madrid: Universidad Complutense.

VILLALBA, F. i HERNÁNDEZ, M.T. (2000): «¿Se puede aprender una lengua sin saber leer?: Alfabetización i aprendizaje de una L2» en Carabela 48, La comprensión lectora en el aula de E/LE. Madrid: Sgel.

Enllaços web:

www.mec.es

www.gela.cat

www.leer.es

<http://www.xtec.cat/cirel/02/portfolio/>

<http://www.xtec.cat/lic/entorn/index.htm>

<http://www.fbofill.cat/>

<http://www.xtec.cat/lic/>

<http://www.aulaintercultural.org/>

http://ensenyarllengualumnatnromanica.blogspot.com/2010_01_01_archive.html